

nium paupertatem sublevandam et felicem reddendam totam societatem.

Sed haec facilius dicuntur, quam in praxim deducuntur. Ut enim omittam fere impossibile esse accurate determinare, quanam quantitas proventuum ex agris labori et capitali et quanam ipsi naturae vel agro sit attribuenda, hanc unam difficultatem commemoro: aut illa pars census, quam adversarii hodiernis possessoribus relinquere volunt, magna erit aut exigua. Si solum *exigua*: qua ratione poterunt hodierni possessores induci ad suscipiendos in se labores et negotia, quae ad fundos locandos, aedificia exstruenda vel reparanda, ad meliorationes efficiendas etc. necessaria sunt? Si autem *magna*: quomodo poterit civitas cum parte residua redditus omnia alia tributa superflua reddere et omnes propemodum miseras ex hac lacrimarum valle expellere?

Hoc ut melius perspiciatur, sciendum est iam hodie per Europam proventum agrorum (abstrahendo a labore et capitali) vix 2 vel 3 centesimas (2 vel 3 pro centum) efficere. Agricola ubique fere maximis difficultatibus premuntur, etiam ii, qui proprios agros possident et non obstante diligentissimo labore vix tantum ex suis fundis percipiunt, ut commode suam familiam alere possint. Quomodo ergo fieri poterit, ut iis adhuc multo maiora tributa imponantur, tributa tanta, quae sufficerent ad omnia alia tributa abolenda, et iis nihilominus pars magna census relinquatur?

ARTICULUS IV.

ALIAE SENTENTIAE ERRONEAE CIRCA PROPRIETATIS
ORIGINEM REFUTANTUR.

THESIS LX.

363. Ius proprietatis non fundatur in solis legibus humanis vel in pacto aliquo primaevo, neque unice repeti potest ex iure hominis ad fructum laboris sui.

(*Liberatore*, Instit. ethicae 174. *Costa-Rossetti*, Philos. mor. thes. 128.
Schiffini, Philos. mor. II, n. 325 sqq.)

St. Q. I. In prima parte refutamus sententiam eorum, qui cum *Montesquieu* (*Esprit des lois* l. 26, c. 15), *Hobbes*,

Kant (*Rechtslehre* I, § 8) aliisque plurimis ius proprietatis a *legibus civilibus* seu auctoritate politica derivant. Non tamen omnes eodem modo loquuntur. Secundum alios ius proprietatis libere introductum fuit, secundum alios vero suadenti vel aliquo modo exigenti humana natura.

364. 2. *Grotius* (*De iure belli et pacis* l. 2, c. 2, § 2, n. 5), *Pufendorfius* aliique ius proprietatis *pacto aliquo primigenio* sive tacito sive explicito introductum esse existimant. Putant nimirum homines iam fundata societate ob utilitatem publicam aliquam bonorum partem inter se divisisse, de reliquis vero convenisse, ut fierent primi occupantis, solum sibi reservantes ius usus innoxii rerum alienarum et ius sibi sumendi in extrema necessitate, quantum ad conservationem necessarium foret.

365. 3. Sunt denique non pauci, qui cum *Lockio*, *Riccardo* aliisque ius proprietatis *unice* ex iure hominis connato ad fructum laboris sui repetendum esse autument. Ita inter recentiores v. g. *H. George*.

366. PARS I. *Non legibus humanis solis.*

Prob. I. Si lex civilis ius proprietatis creavit et constituit, eadem posset hoc ius iterum abrogare et introducere communionem bonorum, quam communistae volunt. *Atqui* probavimus communismum esse impossibilem. *Ergo* ius proprietatis non potest fundari sola lege civili, sed debet aliud fundamentum habere.

367. Prob. 2. Sententia, quam impugnamus, supponit vel a) initio omnia fuisse communia positive, vel saltem b) primos rectores communitatis humanae habuisse ius iurisdictionis in totam terram. *Atqui* haec suppositio non solum est prorsus arbitraria, sed videtur absurda. *Ergo* . . .

Prob. mai. Nisi supponatur omnia fuisse positive communia primaevae hominum communitati vel saltem supremos rectores habuisse dominium iurisdictionis in totam terram, lex civilis vel decretum principis nullo modo fuissent necessaria ad inducendam proprietatem, cum quilibet ex rebus

nullius aliquas sibi occupare vel saltem labore acquirere potuisset. Supponamus v. g. aliquem sibi domum aedificasse, agrum coluisse, instrumenta fecisse, gregem pecorum procreasse: cur haec non pertinebant ad ipsum? potuissetne lex illa sine iniuria auferre, nisi supponatur omnia ab initio fuisse positive communia?

Prob. min. Ad a). Nulla ratio pro tali dominio positivo in totam terram afferri potest, immo illud fuisset inutile sive primis hominibus sive toti generi humano, quia se extendisset ad partes terrae remotissimas et ignotas, de quibus disponere illis impossibile erat. Praeterea eo supposito nemo potuisset sibi ne per laborem quidem, cum diversi in diversas partes secederent, aliquam partem terrae ut propriam occupare, si antea principis vel totius communitatis ad id licentiam rogare oblitus fuisset vel eandem non obtinisset.

Ad b). Negandum est Adamo vel aliis competitivisse dominium iurisdictionis in totam terram, ita ut potuissent alios prohibere ab occupanda parte terrae, si in regiones remotas immigrabant. Tale enim dominium fuisset prorsus inutile, immo potius nocivum. Potuissent enim posteros impedire, quominus in alias regiones migrarent easque sibi occuparent.

368. *Prob. 3.* Lex civilis non sufficienter explicat factum tam universale et constans proprietatis privatae apud populos non solum cultos, sed etiam maxime incultos, saltem quoad bona mobilia.

Prob. 4. Privata dominia singulis individuis et familiis generatim sunt necessaria. *Atqui* individua et familiae sunt statu civili antiquiores. *Ergo* etiam privata dominia sunt statu civili antiquiora, nec poterat auctoritas civilis eadem utpote necessaria abrogare.

369. *PARS II. Non solo pacto.*

Prob. Ratio 1. et 2. prioris partis etiam contra hanc secundam partem valet. Praeterea 3. eiusmodi pactum omnino gratis confingitur. Sed etiam dato primos homines tali pacto inter se convenisse, quodnam ius habebant omnes posteros obligandi? Cur hodie homines singuli vel certe maior pars

civitatis non possunt hoc pactum rescindere? Si respondetur posteros ad consentiendum primaevae illi pacto obligari, quia ordo et pax societatis id requirant, eo ipso conceditur homines iure naturali obligari ad rata habenda dominia eademque in praesenti hominum condicione generatim esse necessaria, ita ut abrogari non possint.

370. *PARS III. Neque unice repeti potest ex iure ad fructum laboris.*

Prob. 1. Si ius ad fructum laboris sui esset unicum et ultimum fundamentum iuris proprietatis, posset haec communi consensu abrogari. Nam potest quilibet iuri suo renunciare. *Atqui* id falsum est. *Ergo* . . .

371. *Prob. 2.* Dominium *fundorum* certe non potest *unice* derivari ex iure ad fructum laboris sui. Nam solum homini multa commoda et emolumenta affert, quae a labore prorsus sunt independentia. Quo iure ergo potest quis in perpetuum alios ab usu alicuius agri excludere, si etiam illi in eundem operam impendere volunt ad fructus capiendos? Potest quidem responderi proprietarium semper novum laborem impendere in agrum. Sed hoc ei tantum ius tribuit, ut fiat indemnis, at quo iure potest alios in perpetuum impedire, quominus etiam illi agro utantur?

372. *Prob. 3.* Etiam quoad res *mobiles* ius ad fructum laboris sui nequit esse unicus et ultimus titulus proprietatis. Sic si quis fortuito invenit adamantem vel aurum, si sine labore cepit animal silvestre, statim a primo momento haec bona pertinent ad eum neque tamen sunt fructus laboris sui, nisi velis meram occupationem laborem vocare; et tunc ulterius quaero, cur talis labor sufficiat ad gignendum ius proprietatis.

Ceterum nota: Aliud est dicere: ius ad fructum laboris sui est unicum et exclusivum fundamentum iuris proprietatis, et aliud: nisi licitum esset sibi propria exclusivo iure acquirere, deesset sufficiens stimulus laboris, proindeque talis acquisitio debet esse licita. Hoc posterius verum est, prius falsum.

ARTICULUS V.

VERA CIRCA PROPRIETATIS ORIGINEM SENTENTIA
STABILITUR.

THESIS LXI.

373. Ius acquirendi proprietatem generatim spectatum est ius naturale; factum vero primigenium, ius proprietatis in concreto determinans est occupatio.

(*Arist.*, Polit. I. 2, c. 3. *S. Thom.* 2, 2, q. 66, a. 2. *de Lugo*, De iustitia et iure disp. 6, sect. 1. *Ferretti*, Institut. philos. mor. II, n. 80. *Castelein*, Le socialisme et le droit de propriété. *Capart*, La propriété individuelle et le collectivisme. *Vermeersch*, Quaest. de iust. n. 198 sqq.)

St. Q. I. Vera et inter catholicos — hodie saltem — communis sententia ius proprietatis derivat ex iure naturali sive ex iure connato cuiuslibet hominis rebus creatis utendi ad diversos fines huius vitae assequendos. Potest autem ius proprietatis dupliciter spectari: a) *in abstracto* pro iure acquirendae proprietatis seu pro potestate morali acquirendi sibi privata dominia, et hoc ius omnibus hominibus ab ipsa natura seu lege naturali immediate tribuitur; b) *in concreto* pro iure ad certas et determinatas res, e. g. ad hanc vel illam domum. Ius proprietatis in concreto oritur ex usu iuris proprietatis in abstracto, mediante aliquo facto, quo ius acquirendi et possidendi generatim spectatum ad certas res concretas determinatur. In prima parte thesis agimus de iure proprietatis sub priore respectu. *De facto primigenio*, quo ius proprietatis in abstracto determinatur ad res concretas seu fit ius proprietatis in concreto, agemus in altera parte.

374. 2. *Occupatio* est apprehensio rerum nullius animo eas habendi ut proprias. Ad occupationem requiritur a) *ex parte rei occupandae*, ut sit res nullius et tum *moraliter* tum *physice* apprehensionis et exclusivae possessionis capax. Hinc non solum excluduntur personae qua tales, sed etiam res, quae veram apprehensionem sua natura non admittunt, ut aër, lumen solis, oceanus etc.; b) *ex parte occupantis* a) *animus* eam rem deinceps habendi ut propriam; ß) *apprehensio* rei, qua eadem nostrae potestati subicitur et sufficienter externe

ostenditur voluntas rem ut propriam habendi. Actus enim meae voluntatis internus alios obligare non potest, ut rem tamquam meam agnoscant. Ut autem pateat apprehensionem esse factam ad stabilem possessionem, insuper requiritur: γ) *signatio*, i. e. signum apprehensionis notum et perdurans ipsi rei occupatae impressum. Haec signa varia esse possunt pro variis rebus, et qua talia innotescunt partim ex natura rei partim ex consuetudine et conventionem. Sic res mobilis sufficienter signata censetur, si asservatur in propriis aedibus vel labore ad usum formatur; terrae fundum occupatum esse testatur cultura vel sepes circumducta etc. Vocamus occupationem factam *primigenium*, quia ab omnibus aliis factis proprietatem determinantibus ut tempore vel saltem natura prius supponitur.

375. PARS I. Ius acquirendi . . . est naturale.

Prob. 1. Argumento exclusionis. Res exteriores debent esse aut communes omnium positive aut communes negative aut denique saltem magnam partem in dominio privatorum. *Atqui* primum et alterum in praesenti ordine naturae lapsae repugnat, ut ostensum est. *Ergo* privata dominia sunt necessaria, ideoque quilibet debet habere ius ea acquirendi, quia hoc ius est necessarium medium et via ad privata dominia, et ipsa lex naturalis generatim vetat, ne singuli prohibeantur sibi privata dominia legitimis mediis acquirere, et ne acquisitis iniuste spolientur.

Prob. 2. Ex necessario ad laborem stimulo. Ut hominibus praesto sint, quae ad vitam sustentandam multoque magis quae ad perfectionem acquirendam requiruntur, diligenti et assiduo eorum labore opus est. *Atqui* haec assiduitas et diligentia in laborando generatim non adesset, nisi essent privata rerum dominia. *Ergo* haec generatim sunt necessaria. Homines enim generatim diuturnos et onerosos labores non suscipiunt nisi certa spe freti se posse totum fructum laborum solos percipere. Haec autem certitudo non haberetur, si non liceret stabiliter et exclusivo iure propria acquirere.

376. Prob. 3. Ex iure utendi. Homo ius habet connatum utendi rebus externis in suam utilitatem. *Atqui* ut hoc ius

possit ordinate et pacifice exerceri, debet cuilibet licitum esse sibi privata dominia stabiliter acquirere. *Ergo . . .*

Prob. mai. Res enim irrationales sunt propter hominem, ut possit se conservare, perficere, finem suum ultimum consequi.

Prob. min. a) Ex iure utendi rebus homo saltem ius habere debet excludendi ceteros ab usu rerum, quibus *hic et nunc indiget* et quas hunc in finem occupavit aut praeparavit. Quis enim diceret hominem non posse excludere alios ab usu vestium vel cibi, quos sibi pro uno alterove die praeparavit? Si hoc ius non admittatur, nullus ordo et nulla societas homine digna erit possibilis. Iam si pro aliquo saltem tempore hoc ius ei competit, cur non pro tota vita, et si in uno rerum genere, cur non in aliis?

b) Homo non solum praesentibus, sed etiam *futuris* necessitatibus prospicere debet. Nemo enim nisi imprudentissimus sibi tempore opportuno non providebit necessaria pro tempore hiemis vel pro tempore penuriae, morbi, senectutis, similibus casuum. Quis autem haec sibi comparare studeret, si alios non posset ab eorum usu excludere? Praeterea, ut ordinate, honeste, commode vivat, debet saltem domum, immo etiam agrum sibi acquirere posse, ita ut nemini liceat ipsum inde expellere.

c) Haec omnia multo magis necessaria sunt, si spectamus *naturam socialem hominis*, vi cuius plerumque integrae familiae, praesertim educationi tum corporali tum spirituali liberorum, prospicere debet. Praeterea parentes tenentur curare, ut filii etiam post mortem parentum possint suo statui convenienter vivere; ad hoc autem plerumque requiritur, ut parentes filiis saltem moderate thesaurizent (*S. Thom.*, Suppl. ad p. 3, q. 67, a. 1).

d) Homo non solum corporalibus necessitatibus satisfacere debet, sed etiam pro suo ingenio et capacitate *varias artes exercere* tum mechanicas tum liberales, quae ad humanam *culturam* pertinent, item *colere varias scientias* etc. Iam vero haec studia saepe requirunt multiplicia subsidia, quae diu ante praeparari et accumulari debent, praesertim si agatur

de operibus arduis et diuturnis. Necessae est ergo, ut homo haec ut exclusive propria sibi comparare possit.

377. *Prob. 4.* Ex iure ad fructum laboris sui. Quilibet homo est dominus suarum facultatum proindeque fructuum laborum suorum. Poterat ergo initio generis humani unusquisque rem nullius in suum usum convertere, v. g. faciendo sibi aratrum vel arcum ex ligno. Hic fructus laboris ideoque etiam materia, in quam labor impensus erat, profecto exclusive ad operantem pertinebat. Ex hoc autem ulterius concludi potest generatim hominibus licitum esse debuisse res externas ut proprias acquirere. Non enim sufficiens ratio adest restringendi hoc ius ad quaedam genera rerum. Quod speciatim bona *immobilia*, praesertim agros, attinet, necesse est, ut homo possit eorundem dominium stabile acquirere. Exigunt enim plerumque diuturnum et continuum laborem et varias expensas, antequam fructus ex iis colligi possint. Ne ergo homines iacturam laboris sui timere debeant, requiritur, ut etiam horum agrorum dominium possint acquirere, saltem pro eo tempore, quo effectus laboris aliquo modo in illis perdurat; immo in perpetuum, quia alioquin plurimae lites circa durationem proprietatis orerentur.

378. PARS II. De facto primigenio.

Prob. Ex parte priore patet omni homini competere ius acquirendi dominia ideoque etiam dari debere aliquod factum, quo hoc ius ad concretas res determinetur. *Atqui* factum primigenium nullum esse potest nisi occupatio. *Ergo . . .*

Prob. min. 1. Hoc factum est aptissimum per se ad determinandum ius proprietatis in concreto. Per occupationem nullum aliorum ius violatur, cum agatur de occupatione rerum nullius. Praeterea per eandem sufficienter determinatur et manifestatur voluntas rem ut propriam in suum usum retinendi. Hinc occupatio ubique et apud omnes populos vel maxime incultos habebatur ut sufficiens titulus proprietatis ad res, quae antea nullius erant, ut captio praedae in mari vel silva, inventio alicuius rei desertae etc.

2. Praeter occupationem tantummodo vel pactum aliquod vel labor rebus impensus vel decretum alicuius principis, v. g. Adami vel Noë, eiusmodi facta primitiva sunt, quae ius proprietatis in concreto forte determinare potuissent. *Atqui* nullum ex his potest esse factum primitivum. *Ergo* . . .

a) Non *pactum*. Potest quidem admitti in aliquibus casibus, aucto iam numero hominum, proprietatem etiam pactis determinatam fuisse, quatenus bona familiarum vel tribuum pacto distribuebantur. Sed haec distributio iam supponebat proprietatem familiarum per aliquod factum praecedens determinatam. — Dein talem divisionem ab initio necessario et ubique factam fuisse gratis asseritur et de se est improbabile. Adde, quod saltem ad usum unusquisque potuit sibi res necessarias stabiliter occupare. Ergo nulla est ratio asserendi eum non potuisse sibi easdem stabiliter ut proprias vindicare.

b) Neque *labor* solus potest esse factum primigenium, si nomine laboris non intellegitur mera occupatio, sed opera res transmutans iisque novum valorem tribuens. Nam *α*) multae res nullo labore indigent, sed a natura ipsa in usum hominum praeparatae sunt, ut lignum ad comburendum, fructus, animalia etc. Quoad has certe labor non potest esse factum determinans ius proprietatis. *β*) Cum quis aliquam rem ea intentione sibi assumit, ut eam postea labore transmutet, iam a primo momento occupationis ad eum pertinet, secus enim quilibet posset eius laborem ideoque etiam ius proprietatis sine iniustitia impedire.

c) Neque *decretum* principis potest esse factum primitivum. Nam eiusmodi decretum supponit initio omnia fuisse positive communia vel saltem primos principes habuisse iurisdictionem in universam terram. Neutrum autem rationabiliter supponi potest (n. 367). Cf. quae egregie de hac re disputat *de Lugo* l. c. disp. 6, s. 1, n. 4.

379. *Coroll.* Ergo in praesenti rerum ordine privata dominia generatim spectata non sunt solum iuris naturalis *concedentis* vel permittentis, sed *praecipientis*. Ad ius enim naturale praecipiens pertinent omnia, quae ratio naturalis inde-

pendenter a quacumque lege positiva superaddita dictat esse facienda. *Atqui* in praesenti conditione naturae lapsae dominia privata generatim spectata sunt prorsus necessaria. *Ergo* . . . Hinc ulterius sequitur legem naturalem unicuique homini immediate tribuere ius proprietatis acquirendae, quia hoc iure non supposito privata dominia iusta esse non possunt; sequitur praeterea neminem posse re semel legitime acquisita sine iniuria invitum spoliari, sive id fit clam (furto) sive vi aperta (rapina) sive quacumque iniusta deceptione (fraude etc.).

Quapropter illi, qui vi dominia privata abolere intendunt, primum eo peccant, quod singulis invitis contra septimum praeceptum sua tollere cupiunt, deinde eo, quod singulos iniuste prohibere student, quominus sibi propria acquirant. Quo pacto etiam toti societati damnum gravissimum inferunt.

Ius tamen *proprietatis in concreto* ad hanc vel illam rem, quamvis sit naturale secundum quid, videtur tamen esse simpliciter *iuris humani*, quia in unoquoque casu oritur aliquo facto libero ut causa proxima et simili facto iterum cessare potest (n. 252, 5). Praeterea auctoritas civilis, quamvis non possit homines generatim prohibere, quominus sibi propria acquirant, potest tamen varios modos acquirendi accuratius determinare vel etiam limitare, si ad bonum commune conducere videatur, ita ut ius proprietatis in concreto varie a legibus civilibus dependeat.

Dices: Occupatio et etiam labor est solum *condicio* sine qua non pro iure proprietatis in concreto; ergo hoc ius potius vocandum est ius naturale hypotheticum (cf. *Schiffini*, Philos. mor. n. 339).

Resp. Nego antec. Occupatio est *causa* proxima proprietatis in concreto. Nam ipsa est *titulus*, *propter quem* homini hoc ius competit. Ideo si is, qui rem nullius occupavit, interrogaretur: Cur tibi ius in illam rem vindicas, posset et deberet respondere, *quia* eam occupavi (cf. n. 252, 5). Scilicet occupans *per suam voluntatem*, qua rem ut exclusive propriam sibi assumit, aliis *imponit obligationem* eum in usu huius rei non impediendi eodem modo, quo v. g. donator per donationem omnibus imponit obligationem agnoscendi donatarium, a quo donum accipitur, tamquam dominum doni eumque in libero usu eiusdem non impediendi.

Inst. Saltem hodie propter socialistas periculosum est ius proprietatis vocare simpliciter humanum.

Resp. Periculosum est ita vocare ius proprietatis generatim et sine addito, *conc.*, addendo sermonem esse solum de iure proprietatis in concreto ad hanc vel illam rem determinatam, *nego*. Dein noto: «simpliciter» non significare «absolute» vel «pure», sed sumi eo sensu, quo locuti sumus de voluntario simpliciter (n. 33, 6). Denique si periculosum est ius proprietatis in concreto vocare ius humanum, admittendum est etiam ius proprietatis, quod fundatur in contractibus, non esse ius humanum. Nam hodie vix unus invenitur, qui bona sua titulo occupationis possideat. Hodierni possessores bona sua acquisiverunt vel emptione vel donatione vel hereditate etc. Debet ergo etiam ius proprietatis, quod his titulis fundatur, vocari ius naturale, quod tamen ab ipso cl. Schiffini non admitti et falsum esse videtur (cf. n. 252, 5).

380. *Schol. 1.* 1. Quamvis ex iure naturali homini competat ius acquirendi proprietatem privatam et de eadem disponendi pro sua voluntate, tamen hoc ius intra societatem civilem non eximitur a respectu ad bonum commune. Possunt ergo leges civiles usum huius iuris pro necessitate boni communis restringere et etiam modos acquirendi accuratius determinare.

2. Cum ius proprietatis ex iure connato omnibus hominibus communi rebus utendi nascatur, et secundum naturalem ordinem ex divina providentia institutum res inferiores sint ordinatae ad hoc, ut ex iis subveniatur hominum — et quidem omnium — necessitati, recte veteres cum *Aristotele* (*Polit.* l. 2, c. 2), *S. Thoma* (2, 2, q. 66, a. 2 et a. 7) docent rerum usum etiam supposita possessionum proprietate aliquo modo *communem esse debere*. Nam ius proprietatis in concreto est iuris humani, ut modo dictum est (vel saltem solum iuris naturalis hypothetici), ordinatio vero rerum ad necessitatem omnium est absolute iuris naturalis. Ius autem humanum iuri divino derogare non potest. Praeterea una ex rationibus, cur ius proprietatis necessarium et a Deo volitum cognoscatur, est, quia alioquin non haberetur copia bonorum omnibus sufficiens, neque possibilis esset usus ordinatus. Huic ergo fini ius proprietatis contradicere non potest, quod fieret, si usus rerum non maneret aliquo modo communis.

Hic tamen usus communis non sic intellegendus est, quasi cuilibet liceret re qualibet pro arbitrio uti sine dominorum licentia, sed eo solum sensu, 1. quod *in extrema necessitate*, i. e. quando personae imminet periculum nec aliter se salvare potest, quilibet habet ius ex rebus alienis sibi occurrentibus assumendi, quantum opus est ad se salvandum. Hoc sensu dicitur in extrema necessitate omnia fieri communia; 2. quod possidentes debent *facile aliis necessitatem patientibus de bonis suis ex caritate largiri*. Immo gravis videtur esse obligatio, ut divites ex bonis statui suo superfluis tribuant iis, qui in magna seu gravi indigentia versantur. Quare divites aliquo sensu dici possunt administratores bonorum in utilitatem pauperum. «Res, quas aliqui superabundanter habent, ex iure naturali debentur pauperum sustentationi» (*S. Thom.* 2, 2, q. 66, a. 7).

Dices: Si ita res est, pauperes habent *ius* ad illa bona superflua, et divites non solum ex caritate, sed etiam ex *iustitia* tenentur illa bona in pauperes erogare.

Resp. Nego illatum. Nam 1. officia *positiva* iustitiae commutativae semper respiciunt *determinatas personas*, in quibus est ius officio correspondens. Sed obligatio erogandi statui superflua non potest respicere determinatas personas. Nam «quia multi sunt necessitatem patientes, et non potest ex eadem re omnibus subveniri, committitur arbitrio uniuscuiusque dispensatio propriarum rerum, ut ex iis subveniat necessitatem patientibus» (*S. Thom.* l. c.). Praeterea 2. iustitia commutativa respicit *materiam determinatam*, quatenam autem bona sint statui superflua, non ex se determinatum est, sed determinandum relinquitur iudicio prudenti possessoris (2, 2, q. 32, a. 6).

381. *Schol. 2.* Doctrinae expositae de origine iuris proprietatis ex iure naturali adversari videtur *S. Thomas*, qui frequenter asserit iure naturae omnia esse communia (scl. negative) et divisionem bonorum ortam esse *ex iure gentium* ideoque ex iure positivo. Sic v. g. 2, 2, q. 66, a. 2 ad 1 ait: «Communitas rerum attribuitur iuri naturali, non quia ius naturale dictat omnia possidenda esse communiter et nihil esse quasi proprium possidendum, sed quia secundum ius naturale non est distinctio possessionum, sed magis secundum

humanum condictum, quod pertinet ad ius positivum, ut supra dictum est q. 57, a. 2 et 3. Unde proprietates possessionum non est contra ius naturale, sed iuri naturali superadditur per *ad inventionem rationis humanae*.» Et alibi passim rerum divisionem iuris gentium esse dicit.

Sed respondendum est *S. Thomam* ius naturale saepe arctiore sensu accepisse, quam hodie accipi solet. Hodie nomine iuris naturalis intellegitur lex obligans independentem ab omni praecepto positivo superaddito. *S. Doctor* hoc nomine saepe solum illud ius intellegit, ad quod natura absolute et secundum se inclinatur, quodque proinde hominibus et animalibus quoad materiam commune est (2, 2, q. 57, a. 3; In 4, dist. 33, q. 1, a. 1 ad 4). Reliqua iura, etsi ex lege naturali necessario deriventur, refert ad *ius positivum*, quod etiam vocat *condictum humanum*, quatenus per ad inventionem rationis humanae ex iure naturali derivatur sive per conclusionem sive per determinationem. Ius positivum continet duas partes: ius gentium et civile. Ius gentium est *ea pars iuris positivi, quae per conclusionem necessariam ex iure naturali derivatur eo modo, quo in scientiis conclusiones ex principiis deducuntur*. Ea ergo, quae sunt iuris gentium, pertinent ad iustum naturale (2, 2, q. 57, a. 3), et non solum obligant ex voluntate humana, sed etiam ex lege naturali aliquid vigoris habent (1, 2, q. 95, a. 2. Cf. supra n. 247). Cum ergo ius proprietatis referat ad ius gentium, evidens est ex mente *S. Doctoris* illud necessaria conclusione ex lege naturali derivari et robur habere non solum a lege positiva, sed etiam a lege naturali. Id etiam ex eo elucet, quod eodem sensu, quo *Aristoteles* contra *Platonis* communismum disputans iisdemque argumentis affirmet ius proprietatis esse ad ordinatum et pacificum hominum convictum *necessarium* (2, 2, q. 66, a. 2). Praeterea notandum est *S. Doctorem* interdum nomen iuris positivi restringere ad ius *civile*, quod scilicet ex se est indifferens et solum per legis positionem fit iustum (2, 2, q. 57, a. 2 et q. 60, a. 5 et alibi). Hanc arctiorem significationem tunc semper tribuit iuri positivo, quando non agit de *lege* humana ipsa, sed de eius *materia* (de iusto), ut patebit cuilibet legenti articulos modo laudatos ex 2, 2.

382. *Schol. 3.* Sunt qui summo socialistarum applausu *SS. Patres* et *ius canonicum* communismi accusare audeant innixi quibusdam locutionibus ambiguis, quae ad tres classes revocari possunt (*Moralphil.* II 314. *Vermeersch*, *Quaest. de iustit.* n. 210 sqq):

a) ita *S. Ambrosius* (*De offic.* l. 1, c. 28): «Natura», inquit, «omnibus in communi profudit. Sic enim Deus generari iussit omnia, ut pastus omnibus communis esset et terra foret omnium communis possessio. Natura igitur ius commune generavit, usurpatio vero fecit privatum»;

b) praeterea sunt plura *SS. Patrum* dicta, iuri canonico inserta, quae asserunt per iniquitatem alium dixisse hoc esse suum, et alium istud, et sic factam esse inter mortales divisionem honorum (cf. cap. *Dilectissimis*, dec. *Grat.* p. II, c. 12, q. 1 dictum *Clementis I*);

c) denique in locis non paucis iisdem *Doctores* praecipere videntur neminem debere dicere: hoc est meum, hoc est proprium, eo quod natura omnia fecerit communia (*S. Ambrosius*, In *Luc.* c. 12. *Chrysost.*, *Homilia* 10 in ep. 1 ad *Cor.*).

Sed 1. generatim notandum est ad cognoscendam veram doctrinam *SS. Patrum* non initium sumendum esse a quibusdam locutionibus ambiguis, sed ab iis locis, ubi clare mentem suam exprimunt. Iam vero in pluribus locis aperte declarant vel supponunt privatas possessiones de se esse licitas et esse dona Dei. Sic v. g. *S. Ambrosius* (*De Nabuthe Iezrael.* c. 15, n. 67) divites alloquens: «Ab ipso», inquit, «accepistis, quod offeratis; ipsius est, quod ei solvitis. Dona, inquit, mea et data mea, hoc est, quae offertis mihi dona, data sunt mea; ego dedi vobis atque donavi»; et *S. Basilius* (*Homil.* in illud *Luc. Destruam* n. 7): «Num iniustus Deus, qui nobis inaequaliter vitae necessaria distribuit? Cur divite te ille pauper est? Annon utique, ut et tu benignitatis ac fidelis dispensationis mercedem accipias, et ille magnis patientiae praemiis donetur?» *S. Augustinus* (*Serm.* 113): «De iustis laboribus facite eleemosynam; ex eo quod recte habetis, date.»

Praeterea aperte declarant non esse officium coactivum iustitiae, ut divites eleemosynas largiantur, sed liberum cari-

tatis: «In tua potestate est largiri, quod velis» (*S. Ambros.*, De offic. l. 1, c. 30). Denique pauperes monent, ut patienter ferant paupertatem neve contra Deum murmurent.

Dein 2. quoad singula: *Ad primum* respondendum est *S. Ambrosium* aliosque Doctores eodem sensu ac *S. Thomam* docere ius naturae omnia fecisse communia scl. negative, non quasi ipsam divisionem fieri prohibuerit. Et illa «usurpatio» intellegenda est de occupatione legitima.

Ad secundum, quando SS. Patres asserunt per iniquitatem proprietatem inductam fuisse, id dicunt per respectum ad peccatum Adami, quia in paradiso probabiliter, saltem quoad bona immobilia (*Suarez*, De opere sex dierum l. 5, c. 7, n. 18), bonorum divisio facta non fuisset.

Ad tertium loquuntur de communione bonorum quoad *usum*, qui ex voluntate Dei aliquatenus manere debet communis, ut supra (n. 380) explicavimus.

383. *Schol. 4.* Quidam ex theologis saeculi XVI. et XVII. non videntur admittere privata dominia generatim saltem esse stricte *necessaria* ideoque ius proprietatis acquirendae esse naturale. Ita v. g. *Lessius* (De iustit. et iure l. 2, c. 5, dub. 5), *Laymann* alique admittunt quidem privata dominia esse utilia et legitima, sed non stricte necessaria, et hinc neque iuris naturalis praecipientis, sed concedentis. Simili modo *Suarez* (De leg. II, 14, n. 13 et 17) non videtur admittere dominia privata esse necessaria, sed solum esse commoda; alio tamen loco (De opere sex dierum l. 5, c. 7, n. 17) ait: «Divisio rerum nunc *necessaria* est.» Et re quidem vera, si argumenta ab illis allata aliquid valent, probant strictam necessitatem proprietatis privatae. Sic *Lessius* l. c. dub. 2, n. 5: «Si possessiones mansissent communes, relictæ fuissent incultæ . . . , mundus arderet perpetuis contentioibus et bellis . . . et potentiores plerumque omnia raperent.» Hæc certe rationes, si quid valent, probant necessitatem privatae proprietatis.

Ratio, cur hi theologii in nostra quaestione non satis accurate loquantur, est eorum minus recta interpretatio *doctrinae S. Thomae de iure gentium*, de qua iam diximus (n. 247

et 381). Quia enim ius gentium absolute ius positivum et humanum esse arbitrabantur, consequens erat, ut etiam ius proprietatis absolute iuris humani esse dicerent et proinde eius strictam necessitatem negarent. Contraria tamen sententia hodie omnino tenenda est, non solum quia est prorsus communis inter catholicos, sed etiam quia sola concordat cum doctrina, quam *Leo XIII. S. P.* pluries publice professus est. In encyclica d. d. 28. Dec. 1878 ius proprietatis «lege naturali sancitum» et «ab ipsa natura profectum» vocat; in encyclica «*Rerum novarum*» data opera placita socialismi de proprietate abolenda refutat. Inter alia hæc eius verba commemoro: «Remedium proponunt [socialistæ] cum iustitia aperte pugnans, quia *possidere res privatim ut suas ius est homini a natura datum.*»

Quamvis autem generatim dominia privata sint necessaria, inde non sequitur in minoribus communitatibus, praesertim religiosis, in quibus perfectioni studetur, communionem bonorum impossibilem et illicitam esse.

384. *Obi. 1.* Proprietas privata plurima mala affert tum singulis tum toti societati. *Ergo* non est iuris naturalis.

Resp. Dist. antec.: Proprietas per se plurima mala affert, *nego*, per accidens, ex perversitate hominum, *subdist.:* plurima mala, quae tamen multo minora sunt, quam quae ex communismo sequerentur, *conc.*, secus, *nego.* (Cf. *Aristot.*, Polit. l. 2, c. 5.)

Obi. 2. Si ius proprietatis acquirendae esset ius a natura cuilibet tributum, a natura separari non posset seu esset inalienabile. *Atqui* non est inalienabile. *Ergo . . . Prob. min.:* Religiosi professi non solum amittunt omne dominium, sed etiam potestatem valide acquirendi.

Resp. Dist. mai.: Si ius proprietatis acquirendae esset absolute homini in omnibus circumstantiis necessarium, ita ut sine eo convenienter vivere non posset, esset inalienabile, *conc.*, si generatim quidem hominibus est necessarium, non vero singulis in omnibus condicionibus, *subdist.:* non potest ad libitum alienari ab homine privato propria auctoritate, *conc.*, intervenienti auctoritate publica, *nego.*

Obi. 3. Ex iure rebus utendi non potest derivari ius proprietatis, si illud ius utendi per ius proprietatis destruitur. *Atqui* ita res se habet. *Ergo . . .*

Resp. Conc. mai. et nego min. Illud ius utendi, ex quo ius proprietatis deducitur, est indeterminatum et nullam rem in concreto respicit, si excipias casum extremae necessitatis. Huic autem iuri utendi non contradicit ius proprietatis.

Obi. 4. Iure naturae omnia sunt communia. *Ergo* tantum abest, ut ius proprietatis a iure naturae derivetur, ut ei potius repugnet.

Resp. Dist. antec.: Iure naturae omnia sunt communia *negative* (n. 326), *conc.*, positive, *nego et nego cons.* Ius naturae ipsum non distribuit bona huius mundi singulis hominibus, sed neque prohibet, quominus homines sibi ex bonis omnibus oblati occupent; immo in praesenti condicione naturae humanae *praecipit* hanc divisionem bonorum utpote necessariam.

Obi. 5. Contra occupationem. Ille titulus non potest esse legitimus et multo minus primigenius, qui arbitrariae accumulationi bonorum favet. *Atqui* talis est titulus occupationis. *Ergo*...

Resp. Trans. mai. et nego min. Nimia bonorum congeries in manibus paucorum, de qua socialistae conquerentur, nequam orta est ex prima occupatione, sed potius per modos derivativos (v. g. hereditatem), et per eosdem etiam bona a primis possessoribus facile in alios transeunt. Numquid illi, qui hodie ditissimi existimantur, occupatione rerum nullius tales effecti sunt?

Deinde occupatio legitima condiciones requirit, quae ei sufficiens moderamen afferunt. Imprimis requiritur signatio constans rei occupatae. Vix fieri potest, ut homo privatus occupatione sola diu tenere possit bonorum complexum, qui utilitatem proprii usus adeo multum excedat. Ceterum occupatio tamdiu solum est titulus acquisitionis principalis, quamdiu terra aliqua nondum habitatur, ac proinde occupatio vastae regionis neque occupanti utilitatem neque aliis nocumentum afferre potest.

Obi. 6. Absurdum est asserere occupationem conferre ius aeternum in aliquem agrum (*H. George*). *Atqui* hoc asserendum est, si occupatio ut primigenius titulus proprietatis admittitur.

Resp. Trans. mai. et nego min. Occupatio solum confert ius proprietatis pro eo tempore, quo occupans vivit et rem ut suam retinere vult. Posterius rem possident titulo hereditatis vel alio titulo derivativo.

ARTICULUS VI.

DE DOMINIO AUCTORUM SPECIATIM.

THESIS LXII.

385. Auctor libri naturali praeditus est iure aliis interdicendi, ne librum a se compositum contra ipsius voluntatem reimprimant ad lucrum faciendum.

(*Lehmkuhl*, Theol. mor. I, n. 904. Moralphil. II 319.)

St. Q. 1. Restat hoc loco specialis quaestio de dominio auctorum quod vocatur. Quaeritur scilicet num, spectato solo iure naturali seu abstrahendo ab omni lege positiva, qui exemplar libri typis vulgati emerunt, possint illud sine iniuria invito auctore vel redemptore, cui ille ius suum tradidit, denuo recusum vendere ad lucrum faciendum? Haec quaestio, ut patet, solum oriri potuit post inventionem preli, quo fiebat, ut facillime libri typis mechanice multiplicari possent et eorum impressio et venditio fieret negotium lucrativum.

2. *Affirmant* multi cum *Walter* (Naturanrecht n. 213), *Marres* (De iustitia I, n. 24), *Vermeersch* (Quaest. de iustitia n. 248), qui ius auctoris totum a lege civili derivant idemque tamquam privilegium vel monopolium ab auctoritate publica concessum considerant. Proinde contendunt, ubi leges civiles id non prohibeant, posse quemlibet librum emere et invito auctore reimprimendum curare sine laesione iustitiae commutativae.

Sententia autem *negans* videtur omnino esse praeferenda.

386. *Prob. 1.* Quilibet dominus alicuius rei potest eandem vendere vel absolute vel appositis quibusdam condicionibus. Idem ergo valet de auctore alicuius libri vel de bibliopola, qui ab ipso ius accipit. Nam antequam libros vendant, auctor vel bibliopola certe sunt domini librorum; possunt ergo eos vendere addita condicione, ne emptores eos ad lucrum faciendum reimprimant et vendant. *Atqui* haec condicio hodie generatim ab auctoribus vel bibliopolis explicite additur vel saltem per se tacite addita ex communi usu intellegitur. *Ergo*